

יידישע

פעסטער צייטונג

דעזעס בלאט ערשיינט דריי מאל וואכענטליך... פריז אויסלאנד

אויף דעזע צייטונג קאנן מאן יעדעס מאן פרעגערען... און דער פרינציפאל פארשער

Nr. 113 וועכענטער יארנאנג 1884. Budapest, 3. Oktober 1884.

סדר מאועס מאנטעפארע.

פאן זיינער האבווירדען, דעם הערן אבער ראכטיגער פאן לאנדאן אונד לאנדראכטיגער פאן ענגלאנד אונד אירלאנד ערהאלטען וויר הייטע אין שרייבען, אין וועלכעס וויר ערוואנט ווערדען, אונזער מאגליכסטע דאצו בייצושטראנען, דאס דער הויזערשטע ענבורסטאט דעם גראסטען יודישען וואהלשטאטערס אויך אין דען געמינדען אונגארנס און ווירדנער וויזע געשייעט ווערדען. געוויסס ווערען עס אויך אונזערע אונגארישען גלייבענעס-ביודען פיר אונזערע פרינדען און שרייבען זיינע האבווירדען, דאס וויר דעם אללמאכטיגען נאטט אונזערען דאנק דאפיר דארבריינגען, דאס ער זיינעס געטעס מאועס מאנטעפארע זיינען הויזערשטע ענבורסטאט ביז פאלקראמטענער נייסטעפרייע צו עררייבען געזאמלעט.

דער 5-טע, 6-טע אונד 7-טע פסקי דעם 21-טען קא-פוטעלעס: אונד דער 16-טע, 17-טע אונד 18-טע פסקי דעם 71-טען קאפיטעלע (6 פגעטרעדע, 6) דער ראכטיגער אדער פארבעטער געטעט פאל-געדעס געבעט: ארון העולמיס! באנו שיערך בתורה הצריך בתהלה, להודות לך על הסדר ואמך, כי הפליא דרכי מיך לאיש חסידך, זה היום שקינחתי ראינו מעאני בו מלא אהבה שנה לחי עבדך משה בן יוסף אליהו מונטיפיורי. ועינו לא כהתה: בזכרו היום צדקתו אשר עשה עם ישראל נקדמה פיך בתורה בו סמך הכל מיכך נתנו לך: אתה נתת כלבנו אהבת עמו שלחבת יה לצאת אל ארץ לראות כסבלות: כנסתי לארץ הקדשה לבא לעזרת הנדחים אתה הלכת ליטין משה: בתיווכי לפני מלכי מורה מערב לעמיד בפנין ולהשיב חמי העושקים מן העשוקים אתה היות עם פתו: הפני להרים קרן תהיית והוראת הצלחת, עד זקנה ועד שיבה סבלת ומלסת אותו ונתת לו יד ושם טוב כמנים ומבנות: בעל הנמילות! כאשר היות עם עבדך בן היה עמו: כבבת עין הנצחית: הסר ממנו כל מדה, עינו תחונה בו וזה עקרונתו יצין ויפלה, תחומך ישעשעו נפשו שהו הולך דרך נתיבה אלימות:

אללמאכטיגער דער דא דאס גוטע בעלגאנסט, וויר אויך פרינדער מיט דעזעס דייניגס ערלען דענייע, שיטעט אויך, וויר דען אויגנפאלע מאן שיטעט האלטע פערן פאן איהם יעדע קראנקייט: זיינע אויגען מאנען שווען וויר דא וואס זיינער נוסטראטען אייפגעהן, וואכטע אונד בליהע. זיינע טראכטונגען מאנען זיינע ועלע ערקוויקען, וואנן ער וואנדעלט דען ווען צור אונטערבעלדיקייט. נאכט דער נייסטער, געדענקע אויך דער וועלע דער יהודות, דער געמאלדן שטימ, דא איהם אין דער אויס-איבונג זיינער פיעלען וואהלשטאטען און קראפט אונטער-שיטעט האט מאנטעס דא וויר בערענע אונטער דעם שאטען דיינער פרייטעט אונד דא ערקוויקען מיט דעם שטראקע דיינער וואונען.

וויר פרינדען עס ניכט גור אנגעטעסטען, זאגן דערין וויר בעטראכטען עס אלס איינע הייליגע פפליכט, וועלכע אינע דאס דאנקבארקייט אייפער-לעגט, דאס דער אונזערשטע ענבורסטאט מאועס מאנטעפארעס אויך פיר דא געמינדען אונגארנס צו איינעס פגעטאטע ווערדען, און וויר ער און אלען אנדערען לאנדערען, וויר דאנקבארע איראגאנען וואלענען, צום פגעטאטע ווערדען וויר, אונד וויר רובטען היינטס און אונטערבעט געמינדען אינ-גארנס דאס ביטטע זאט מאנען פארה בעי פריימוננען פאר פאפאלען, דאס דער שאפער אונד פיר אלע זאגנס צו ליע זאט זיינע מאנען אין ווירדדי-גער וויזע בענגאנגען ווערדען.

אל הודות לבל בשרי זכר את נשתי יהודית אשר משה אשר אהבה את העדותו להשיא תרופה לחיאי נפש ולחיותי לב נדכאים: אנא הסתרה בעל כנפך ונחל עונך תשקה: אל הטוב! תן כלבנו רוח נדיבה ללכת מעקבות השירים האלה, עויר בקרבנו נשתי וראתך ואהבת אדם תמיד תוקר כלבנו ולא תכבה. ונדע כי מעדקי הרים כסבלות וחרור: שפך וחד על כל בני חבל, שנתם וקנאתם האבה לנעה ויתענו על רב שלום: הנו יי חנוה, האר פיך אלינו וישע השועת עולמיס: הטיבה ברחמך את ציון ותבנה ותכונן יהושלים אמן:

אללמאכטיגער פאלאנצע אין אונזער הערין אייגען נאכט דעם וואהלשטאטען, אויף דאס וויר וואונדערן אין דען פוסטאפטען דעזער וועלשטען געשיגען: ערוועקע אין אונס דאס געזינדע נאכטענדיגסט, אונד דאס מענטשנ-ליעבע מאנע שטעטס אין אינזער הערען לאדען אונד געמאלע עליאשען, אויך דאס וויר ערקענען, דאס דאס וואהלשטאטער דער מענטשנליכען ליכטען ווערדען וויר דא שטיצע און פראטעסטן: געטע דיינע ניסם אים איבער אלע מענטשען, דאמיט ניר אונד האט פאן דער ערדע פערשווידען אונד עווענער פריעדע דאס נאנצע מענטשקייט בעלעכען.

מאועס מאנטעפארע רודמען צו וואלען, וואט איינע בערודענע, דא וויר אינע זעלבסט אנטהון מאכטען זיינע גראסטע פערדיענסטע איי-געזאמלען, דאצו אויף דעזע צייטונג פיעל איי-קליין, פרויען וויר אינע גליקליך, דאס ער אונס געדאנען, אונד דאנקען וויר דער נישטען פארעוואנע, דאס עס אונזערעם געשלעכטע געאננט אומ, זיינען הונדערטסטען געבורסטאט בערענען צו קאפ-גען דענן וואהרליך דאס גענעזאמלעטע יאדע-טויזנדע האט קיינען עווישען מאנטעפארע גענייסט, ערערן וויר אונס מינע ביודער, אינדעס וויר מאועס מאנטעפארע דערין!

אייבער דעם וועלמאלס וויר וויר געקאפטען אין דען הויז, אום דור צו דאנקען פיר דאס נאכט נאדער, דא וויר אין און וואונדערבארע וויזע אויגעס דער ערעלשטען אונד בעסטען בעוויזען, ערשיינען אויף דער ערענעסעט סאן, אן וועלכעם דען קענטע מיט, וואן דעם 10-טן אלול 5644 טאג פארע, אונד זיין אויגע פערדונ-קעלט אויף ווארדען זיין הונדערטסטען לעבענסטאדע פאל-לעדעס האט דא וויר היינט דער לעבענסטאטען געדע-קען, דאס ער פיר אונדערל נשטאדן, און ברינגען וויר דער אינזער דאנק דאך דאך דען פאן דאס אויף אלע אונד אים זיינער האנד נעכען וויר דיר, דא האסט אין זיין הערין געפאלאנצע ריא לעבע צו זיינעם פאלקען, איינע נאכטעס-לאסטען, דאס ער איינסאגן אום דאס ווירדען זיינער ביודער עוועלענען, אום פאן אונד ווערדען ווארט ריית טע אום דען בעדאנטען הילפע צו ברינגען. נינגעט דאס צור העכטען מאועס, אלס ער געטראט פאן דא קאניגע דעם אפטעס אונד וועסטעס, אום דען צאן דער אונטער-הרדעקע פאן דען אונטערזעקען אצו ווערדען ווארט דא מיט זיינעם גנדען. זיינען הערענעסוואונש דאס אונזערען דער נאכטעלעכער אונד דער נאכטעס זוכטען האך צו אל-טען, דאס וויר געלינגען אלסטען, ביז אין זיין האכטעסע אלטער האט דאס אויך געטראדען אונד אויך עררעכטעט אונד האט און געגעבען איינע הויזקונסט אונד איי-גען ווערדיגען נאכטען בעסטער אלס וואנע אונד נאכטען.

דיא אונזערע פערעדהטען לעזער רובסטן וויר גור נאך דא ביטטען, זאט מאכטען אוינע נישטעס פאן יעדער געמינדע, וויר דא מאנטעפארע פאר-ברודענע וויר, הערליכער געברוישען, דאמיט וויר אין דא לאגע נעוועטע ווערדען, דעם קאמיטע אין לאנדאן בעריכט צו ערשטאטטען. זאט מעריס געבעט: דא געהען עטעס פערעדהטע לעבענעס-ביודען דען פרינדען ענטגענען, דא געלעבען. היינט אויף אלא גינסטען, דא אונזערענענדיגס דער מאנטעפארע פיער צו בעשעפערען אונד פגעט-זיישטעלענע, אום דאס איינע דער שבקדשה איי-גע וועלענע זאבע אויף דאס אונד וואל אלס יום טוב בעשטראכען ווערדען.

איים דעם פארלאמענטע.

דא ערשטווייזענדיג דעם דענעטער אונזער ארדנעטען פיר דאס, האטטע געשטעיען איינע עטוואס פרויהייטע דעכאטטע אום הויזע פערזייל-געט דער געאנטע רעזיעוועספירינדיליכע אבי-פארדינעטע האטטע נאמלך דאס אינגול אבי-שטאטע זיינעס מאגיאטעס איינע אלווירטע רעבי-גונג פאן 4200 גולדען צו איבערדיינען, וועלכע גר פיר אין נאכטאדעל, דאס ער פיר זיינע וואהלער געברוישען לעסט, אויסבעצאלטען, נאטרילך ער-גרויסע דא אייבערשטיגע פארטיא פארטיא דעזע גענעלייט אים דא רעזיעוועס פארטיא ערשטווייזענעס לאז דורכפירענען אינע נאטרילך ווא עס אפטא ערשאן דער דען רעזעלענען מאכטע אין גרא-סעדיעס אינגול אויף ניכט געשענען.

מיטמאן געלאדען, וועלכעס איינע גראַסע אונד זעלמענע עהרע איז.

עלאס פאשא ווידמעט זיך מיט ביישפיעל-לאזער אַפּפּערפיידיגקייט דען אינטערעסען זיינער גלויבטענס אַפּפּערט אונד פּערזינליכע קיינע געלעגנ-דייט, זיך בייא איינעם נעשען ווערען שטעטען אן דיא אַלען יודישען אונד פּערזינליכע ער בעטהייליגט זיך בייא אַלען יודישען אונד פּערזינליכע אונד נע-ווהארט יעדעס, דער וודע אונד פּריידיגט זיינען מאַגליכסטען ביישטאנד. ער טראַגט זיינען יודישען גלויבטען אימער אַפּפּערטליך צור שיא אונד פּהילט זיך ניכט ערנידערניגט, ווען ער זיך אים דיא שיינבאר קליינליכסטע אונד פּערזינליכע דער יודענהייט בעקומעט. דער עלאס פאשא איז דער שטאַלץ אונד דיא ציערע דער טרוקישען יודענהייט.

מיניען הערצליכסטען אונד ווארמסטען דאנק
שפיעטע איד' הועמט דען לאבליכען געמיני-דען אונד פּערזינליכען, דען פּערעהרעטען פּריינען, בעקאנטען אונד נאָנערן אים, דיא אים אַלסאס דער ניעדערשלאנגט דער סטערעישען רעפּאָרט-בעוועגונג מיט זיך בענליקווינעט דיא גוטע האַסטען. דיא עס מיר מיט הילפע נאָטעס געלונגען איז, דען נאָנערן רעפּאָרטוואַהונג מיט איינעם שלאַנע אים דער וועלט צו שאַפּען, איז אַללין דער אַכטסטע לאָזן מינער בעמוהונג דיא וואַלוואַל-לענדער אַנערקעננטען מינער געלעבטען גלויבטע-ברודער צייגט מיר דען וועג אויך פּיר דיא צוקונפֿט און: צו קאַמפּען מיט הערען אונד זעלע פּיר דיא הייליקע אַנטווערעטען דעס יודענטיזם, וועלכע פּאַן אויסען אונד פּאַן אינגען און שטאַהליכסטער אונד נאָטוואַנטער ווינע אַנערקענען יודעני. זיך האַבן ניכט. אַלס מינע פּהליט געמאָהן, וויא זיא אונד מיטען שטעללע יעדער הערצהאַפּט יודע געמאָהן האַבען ווירדע, אונד אויך ווערדע זיך ליקליר זיין אויך און צוקונפֿט אַלס אינפּאָרע קריינער מינע פּהליט ערפּללען צו קאַנגען, וועס נאָטע אַללאַגען אונד קראַפּט געענדיגן דיא אונד יודען ניכט צור פּערטריידיגונג זיינע יודענטיזם פּערזינליכע ווען יודעני, וויא יעמט פּאַן מיר-זענד וויסענדען פּינדען אַנערקענען ווירד, דער פּערזינליכע עס וואַהרליך ניכט, יודע גענאָנט צו ווערען.

מ א ק ס א ב א ל ט ש י

פרענומערציאָנס-אינדאדונג
וויר ערוועקן אונזערע אַנערקענען פּרענומערציאָנס-רעדען פּרענומערציאָנס-רעדען און-1 טען אַקטאָבער צו ענדע נענענען וואס נאָנג דייטליך אויך אויך (אָרדעס-שליפּע) אַנערקענען אונד, אויך ער ענומער דיא ציאָן צו ערנידערן, דאָס דיא פּערזינליכע דער בלאַטער קיינע שאַרונג ערלידע.

יודישע פעסטער צייטונג
וואַיטנער בולואר נומער 29,

Jüdische Pester Zeitung
Waitzner-Boulevard Nr. 29, Budapest

נעשעפּטס בעריכט
פעסטער-פּרייזען.

נעשעפּטס-נעשעפּט. ווייזען וואר נעשטען פּיעל צו מאַרקטע וואַרעכט. דער פּערקירף וואר עטעני, 18000 פעטער-צענטנער וואַרדען פּערקירף.

11 ז צ ע ן (ניי) טהיים 300 מעטר 79.5 קילאָ 8.20 נולדען. 100 מעטרעט 79.2 קילאָ 8.30 נולדען. 100 מעטער-צענטנער 79. קילאָראַמע 8.15 נולדען. 200 מעטער-צענטנער 79. קילאָראַמע 8.20 נולדען. 500 מעטער-צענטנער 78.4 קילאָ 8.12, 8.15 נולדען. ב א ד ע ן 300 מעטער-צענטנער 78.8 קילאָ 8.15 נולדען. ווייטענווער 200 מעטרעט 78.5 קילאָ 7.97, 7.97 נולדען. בנאָטע 400 מעטרעט 76.5 קילאָ 7.97 נולדען. נאָראַוואַרע 200 מעטרעט 77.7 קילאָ 7.82, 7.82 נולדען. (אַללעס פּער 3 מאָנאַטע)

קאַרן 6.50—6.85 נולד. פּער קאַסעס.
נעשעפּט פּאַסעט-וואַרע 5.80—6.25 נולד. סאַלצ-וואַרע 8—6.50 נולד.
קוקורין 6.40 נולד.
האַפּער 5.60—6.20 נולד.
טערמיני-נעשעפּט. ווייזען פּער הערעס 7.87—7.89 נולד. פּער פּריינדיגער 8.42—8.39 נולד. האַפּער פּער הערעס. — נולדען, האַפּער פּער פּריינדיגער — נול. קוקורין פּער מאַיני 1885—5.67 נולד.
מעהל-פּרייזען (פּער 100 קילאָראַמע וואַס זאָק פּרייט אב פעסט): נומ 16: 0 נולד. 50 קר. נומ 16: 1 נולד. — קר. נומ 15: 2 נולד. 60 קר. נומ 14: 3 נולד 80 קר. נומ 14: 4 נולד. — קר. נומ 13: 5 נולד. 20 קר נומ 12: 6 נולד. 40 קר. נומ 11: 7 נולד. 60 קר. נומ 10: 8 נולד. 70 קר. נומ 8: 9 נולד. 40 קר. נומ 7: 8 נולד. 30 קר. פּינע קלייט — 4 נולד. נאָבאָע קלייט 3 נולד 90 קרייער.

הילונג-פּרייזען: ערעסען אונד אַרעישע — נול לינען 7—9 נול. פּיזאַלען נאָבאָע ווייטע 9.75 — 10. נול. צוועיגל-באַהען 11—11.50 נול. ראַדע הינדע 6.56—7 נולד. הינדע בייזן — 11—12 נול. טאַן גרויע — 23—24. נולד. בלויע 25—26 נולד. קיסעלע 27—28 נולד. מאָהאַזאַמען — נול. (אַללעס פּער 100 קילאָ.)
שפּירטיט. נייע מעשאַדע. אים קליינען 28.50 נול, אים נאָכען — 28. נול. אַלעס מעשאַדע 31.75 — 32. נול. אַללעס פּער 10000 ליטער-צענטנער.
צווייטשקין באַנשיטע און זאָק 23.56—23.60 נולד. טערבישע 19.20—20.08 נול.
צווייטשקען מיט (לעקאָר) בנאָטער — 19. — 21. נולדען.

האַני געלייטעטער פּער אַקטאָבער 32—33 נולד. וואַס ראָנעיער 148—149 נולדען.
קאַפּערי, אינאַרישע 10.50 נולד.
ווייטשקין 52—70 נולד. יע אַך קוואַליטאַט.
קלענעוואַרע, אונד אַרעישע 52—52 נולד.
ראַסאַקלע, 50—52 נולד.
יובאַל, צו 35. נולד. פּערעטער.
רעס-קובען, — 6. נולד.
אויטשילטע (הלב) 47—48 נולד.
פּערטראַלעאָס, 34.25—24.50 נולד.

שאַפּעללע. אַס מאַרקטע וואַרדען ציראָק 8000 שיק פּערזינליכע נאָטענען פּערקויפּט. אוי צו דיטש-וואַלענע 2.60—2.80 נול. באַנשיטער אונד בנאָטער 2.80—3.20, נולדען פּער אַסאַ, טערבישע אונד בולאַרישע 120—125 נול. פּער 100 שיק. באַנשיטע אונד קראַזאַשע 48—50 נולד. פּער 56 קילאָ. (אַללעס פּער 2 פּערצענט לאַמע-פּעללע. באַנשיטע לייכטע 80—90 נול, שווערע 115—125 נול, דיטש-וואַלענע 40—60 נול. (פּער 102 שיק.) קיסעלע שווערע — נול. לייכטע צו 119 נולד, פּער 102 שיק.

לעדער, געשאַקעס פּאַרלעדער פּאַן 24—28 קר 172—175 נולד. איינמאַל צווייטשקע טערען פּאַן 10—12 קילאָ 174—168 נולד. צוויימאַל פּערזענט טערען 16—18 קילאָ 168—170 נולד. אונד דריימאַל פּערזענט טערען 19—22 קילאָ 170—176 נולד. — אַבער-לעדער: קר. הייטע נענערטע 5 — 6 קילאָ 225—245 נולד. געאַנענע 6 — 7 קילאָ 215—225 נולד.

קאַל-פּעללע, נענערטע 6—9 קילאָ 345—370 נולד. ברוינע 10—13 קילאָ 445—465 נולד.
הייטע פּער — קילאָ, טראַקענע אונד אַרעישע אַנסענ-הייטע — קילאָ צו 110 — 112 נולד. — רעפּאָ קר-הייטע — קילאָ 108 — 110 נולדען. (אַרעישע 10.50 — 12.50 נול פּעללענע 15.50—17.50 נולד. (אַללעס פּער אַסאַ.)
קאַלפּעללע מיט קאַפּע 188—190 נולד. אָנע קאַפּע 195—205 נולד.

שאַפּעללע. אין פּאַרינער וואַכע וואַר דאָס נע-שאַס שוואַך, עס וואַרדען 1000 מעטר-פּערקויפּט. או. צ. באַראַנער צושווען ווינער אונד זאַמערוואַללע 67—75 48 נול. אונד מיטפּעללע טוואַללען צו 115—125 נול. (אַללעס פּער 56 קר.)

לאַטאַציע-ווינע פּאַס 27. סעפטעמבער 1884.
בּוּדאַפּעס
ליינ
טרייען
פּעראַטוואַרעליכער רעדאַקטער: מאַקס סאַבאַלטי.

קאַנְקוּרָה

אַן דער היינטיגע העברעאישען שולע, בית אפרים, איז דיא שטעללע איינעם לעהרערס מיט דעם יאהרעסנעראַלעט פּאַן 400 פּלי און פּרייער וואַה-נונג צו בעזעטצען. זעלבער מוס דיא בעפּאַהונג האַבען דיא האַרערע קלאַסע, תּלּוּך מיט ר"י דייטשער איבערזעצונג אונד איבליכען קאַמענ-טאַרען, וויא אויך דוקדיק צו אינטערוויעטען, עוועני-מעל אויך נמרא פּיר אַנאַנאַנער; אויך מוס ער דער אונד אַרעישען שפּראַכע קרוינע זיין, רעפּלעקטיר-רענדע האַבען איהרע געזוכע נעכטס ציינאָסען פּאַן אַרטהאָדאָקסען ראַבבּינען אויכער רעליגיאָזע אונד מאַראַלישע איינפּהרונג און הרב הגאון האב דקהלתנו ביו שפאטעסטענס אסרו: הן סבות הבעלי איינצונענדען.

מ א ל ט ש י א ו (זעמפלינער קאָמ) 1884.
פּיר דיא קאַמפּטיסאָן דעם "בית אפרים" יוסף גאַנצפּיער, שריפט-פּהרער.

קאַנְקוּרָה

אַן דער היינטיגע איראעליטישען ארטהא-דאָקטענ-געמינדע, איז דיא שטעללע איינעם שוהט ובוּדק, שייך אונד ניער בעל קורא, צו בעזעטצען. יאהרעסנעראַלעט 300 נולדען, פּרייע וואַהונג אונד זאַנטיגע עמאָלימענטס, רעפּלעקטאַטען, וועלכע מיט קבלות פּאַן אַנערקאַנטען אַרטהאָדאָקסען-ראַבבּינען פּערזעהען זינד, וואַללען ביי ר"ח מרחשון ה'בעל' צום פּראַכע-פּאַראַטראַ ערשיינען. ניר דעם אַקצעפּטירטען ווערדען דיא ווערשפּענען פּערזינלעכע. ה' מאד, תּישיר תרמ"ה.

1—3
נתן טייטעלבוים פּראָנעס.

קאַנְקוּרָה

אַן דער איראעליטישען געמינדע צו ערדא איז דיא שטעללע איינעם געפּיזעטען לעהרערס, דער אויך אים העברעאישן טיכט זיין מוס, צו בע-זעטצען. יאהרעסנעראַלעט 400 נולדען אונד וואַהונג, בעווערער וואַללען ענטווערדער פּערזאָנליך ערשיי-נען אַדער איהרע מיט ציינאָסען פּערזעהען גע-זוכע ביי ר"ח השון און דען געפּיזעטען איינצונענדען ERDÖ, (Szathmarer Comitát) im September 1884.

1—3
HERSKOVITS MIKSA.

קאַנְקוּרָה

אַן דער אים אַרטהאָדאָקסען איד. געמינדע צו סאַנסיילי איז פּאַן ר"ח השון הבעל דיא שטעללע איינעם שוב, דער זינליך אין טייער בעל תּפּילה זיין מוס, אונד זאָנאַהל קבלה אַלס התרה אַכער וישט זימית הייזן פּאַן אַנערקאַנטען אַרטהאָדאָקסען, צו בעזעטצען. יאהרעסנע-האַלס 250 נולדען אונד פּרייע וואַהונג, וויאָרעס ערהאַלט זעלבער אַלס ימים נוראים בעל תּפּילה 25 נולדען; ניר דעם אַקצעפּטירטען ווערדען דיא היינטיגע פּאַן 5 נולדען פּערזינלעכע. רעפּלעק-טאַטען מיטען אויף איינען פּראַכע-פּאַראַטראַ חויה סבות ערשיינען.

Szanzsló, pr. Nagy-Károly (Szathmarer Comitát.)
לעאַנאַרד פּאַללאַק, פּראָנעס.

אַנְתּוֹלֶד קאַדוֹס-נראַבטשיינ-לאַנער

בוּדאַפּעס, ווייטענער-שפּראַכעס נ"י 14
נענענאָבער דער איראעליטישען, אונד לאַנדשאַפּט אים אַרעישען הייזע
עספּעללע זיך אַללען ענקען, וועלכע דיא טרויערע פּהליט דעם נאָכטשיינ-זעטצען צו ערפּללען האַבען, זעהר שאַנע איינצונענדען אים מאַסאַר אונד נאָנט אין נאָטע אַרטהאָל. קאַרעקטע נאָרזווינגען, זעהר שאַנע שריפטען מיט עכטער פּערנאַל דונג ווערדען בעסטענס איינפּעהרמט. (אס שבת אונד יום טוב געשעיער.)
אויף פּעללאַנגען ווירד אין אַללוסטיטישען שיינע קוראַט איינצונענדעט.

נאמען איראנים בירט דאסער, דאס אנווייבער
עלעמענט אין דיא פארטיא ניכט אינדרוינגען
ווערען.

דיא אנטשעמלען האבען צווייא פארטיא-
פראודעמען, אאדו אונד באראן אנדערעאסקי
געוואהלט (אישטאצי וואלפטע ניכט אנגעמען).
דיא פארטיא ווירד קאל גענווינד אלס רויכט-
מאנספראודעמען, אונד איינע וועגנע פעררוק-
טע באנעארדעמען צו אנדערע וואס אנטערן קאנדורוק-
דיא קאנסטיטוארענדע וועגנע פירטע מאר-
גען שטאטט.

פראצעסס מאזעס ריטטער.

דאס פעהראר דער אנגעקלעבען נאחם געס-
מען אויטער אללגעמינע אינטערעסע וועגן
אנפאנג מאזעס ריטטער, איין קראפטטיגע מאן,
אויס 68 יארע אלט, קאפף אונד בארט צייגט יע-
דאך נאך קיין איינעם גרויס האר; ער אויס
וויא געוואהנליך דיא נאלדישען לאנדורוק מיט
אינעם לאנגען קאפאן בעקלדיגע אונד טראגע
לינגע הינדערקאקען (פארתן), דאס געזיכט, אויף
וועלכעס שמערצפאללעך ערנסט איינעווערטיג
איז, מאכט איינע נוסען איינדרוק אונד עררעגט
לייכט טהיילנאמען, ריטטער האט פערמאגט אונד
איז פאטע פאן 6 קונדערן, פרויא נישט ריטטער
איז יונגער אלס אהר מאגן, ווא אויס נאך היינט
שאן צו גענוגען קליינע זיך וויא איינע נאלדישע
בייערן אונד פירכט געלייבט פאלייש. ווא איינע
דער פערלעונג דער אקלעגע איינפערקאום צו
אונד שיטטעלטע ביא געוויסען שטעללען טרויג
אונד פערנינגע דען קאפף, מארגעלן שטאכ-
לינסקי, דער הייפטאנגעקאמע, מאכט איינע יאט
לייכט אונד איינדרוק; ער איז קראנק, פערנאכ-
לאסטיג אונד פאן דעם געזיכט איז דער שפיטצ-
בוכע הייטליך גערוינט צוילענען.

שטאכלינסקי, דער צויערס פעהרארס ווארי-
דע, ערקלארע זיך אונטער: איך האבע דיא
פראנצויסקא צילעטע ביא מיר צוהיינע געוועהן,
פאן אויס אויס דיא זאמטע מינע פרויא צו ריטטער
געאנגען, אויך וועלכעס ניג צו מינע נאכבאר
עלבער, ווא איך אנדערעאלב שטינדען פער-
וויילט, אונד ערסט געגען אבער מעהרע און
נאך הוינע צוריק, ווישהר האבע איך דיא מנד
ניכט גענועהן, וועניגע וואכען נאך איינפונדען
דער לייכט ווארדע אויך אירעטימט, איך דער קא-
סערע וואון מאן מיר ברעכט, פערסעסעלעסען
מאן מיר און האנדען אונד פיסען,
אונד און ווארדע מיט איינעם גראסען
שטאקע זאל לאנגע געשלאגען,
ביז איך געגען ריטטער אונד מיר דיען ליגע אייס-

רוח האמטע, דיא ניעדערמאכטע ליגע, דאס איך
מיט דער מנד איין זילבערפעהרלאשטע אינטער-
האלטע האמטע, האט איינע ביערן ערדיכטע,
וועלכע ביים גייסט ליכען דר צוויי-
קי איין- אונד אויסגעהט ריט-
טער ווידערלעגט אים ווייטערעם פעהרארע אללע
געגען איהן פונדעבראכטען ערשייערענדען דאמען
אונד רעזפט זיך צילעטע אויף 6 צייגען, וועלכע
בעווייזען קאנגען, דאס ער און דעם מאגן, און וועל-
כעס ער דען מארד בעגאנגען האבען זאלל אים
בענאכבארטען דארטען וואר
ביא דען צוקונפטען שוועגערלעכערען וועג-
מאכטער.

פרווא נישט ריטטער שפריכט וויא איינע עכטע
פאלטישע ביערין, דיא בעטהייכער אהרע אינשול-
אונד לאסט זיך ווער ריטטער אבער דען גייסט-
ליכען אים. דיעווע האט זיך נאכע ליגע ערדיכ-
טע, זאנט פרויא ריטטער שרייענע, דורך איהן
מיסען וויר אונטערלינג לידען, און דעם מאגן, ווא
דיא מנד צום לעטצען מאלע געוועהן ווארדע,
אויס דיא ביא נאך ניכט געוועהן, אויך שטאכ-
לינסקי ניכט, פאן דען 6 צייגען, וועלכע נאכבאר-
פראנצויסקא טעלעס פאן וויכטיקייט; דיעווע ניכט
נאכליך, און דאס אהר דיא ערמאדערטע אינמאל
זאמט, דיא פירכטע זיך צור ביכטע צו געקען דען
דיא האמטע מיט שטאכלינסקי איין
פערבאטענעם ליגע בעסערע האלט-
ניס אונטער האלטען, איינע ערשייע-
רענדע איינזאנע גענוער ריטטער, האט ביז געזעט
קיין איינזאנע ציינע געמאכט, דער טענדארס פוהר
שטעללט ענטשיידען און אבערדע, דאס ער שטאכ-
לינסקי צו איינעם געשטאנדען געוואונגען האמטע.

פערשיידענע נייאניקייטען.

(פערארט היילטע זוי) *
זויעלע (ער) דיא מוכבדע געוועהן לא-
דיסלויס ארין, אהאן קאלמאן אונד שטעפאן
לענדוועל ווארדען אים פאריגען יארע פאן דער
סאבארקארט פאליציא דאכיא דאפאט, וויא
דיא פלאקאטע אייפקלעכען, וועלכע דיא בעפאל-
קערונג איינפארדערטען, דיא ווערע צו ערשלאגען,
דיא איינפויגעלעך ווארדען געשטען פאן דעם היע-
זיגע פערטאקאט צו איבערוארדען הארמען
דיא זאמען פערטאקאט: ארין ווארדע נאכליך
צו דרייטע האלב יארען צוכט-
הויג וואיא אונד קאלמאן צו 6 מאנאטען גע-
פאנגענע פערטאקאט: און מאנענדארף ווארי-
דען עכעפאלטע געשטען 27 פערואנגען פאן 6 מא-

זאמען, דען טענדארמען מיסען איך פערשרעכען,
פאר דעם ריטטער דאסעלבע צו בעקענען, אונד
איך טהאט עס אויך איינע פורכט וועדער געפוינט
צו ווערען, פאם רויכטע הייטע מאן מיר אייס
וויטהעהוין; מאן טראקארטע מיר דארט מיט
שנאס; זילעטע קאס אויך דער גייטליכע דרי-
צווייטע, אונד דיעווער טעהאטען מיר, דיא ווארי-
הייט צו זאמען; דען דען פאר דיא ווארי-
זיכער דיא יודען פאלבראכט,
אונד איך אלס נאכבאר מיסען דאפאן קענגעניסס
האבען, פראוידענט; זאמען זא מיר שטאכלינסקי,
וועגן אהרע ערסטע אויסזאנע איינע פאלטע וואר,
וויא קאמט עס, דאס דיא פיעלע זאלבע אננאבען
מאכטען, וועלכע זיך אים לויפע דער אונטערזוכונג
אלס רויכטע ערוויסעוועלטלעך; וויא קאנגען זיא
זאבען ערדיכטען, דיא זיך שטאכט אלס ווארי-
הערוויסעוועלטלעך; שטאכלינסקי שווינגט, שטאכ-
טערט דאנן פעהוררעט אינפערשטאנדליכע ווארעט
אונד ערקלארט זילעטען, דאס ער זיך ניכט מעהר
עראמטען קאנן, וואס ער דאמאלס טראגטען האט
ניכט גראדען שאנגען, זאמאן דעם פער-
הארע מאזעס ריטטערען ענטוועקען, דיעוועס ער-
פאלטע געשטען נאכטימאנס, ריטטער שפריכט
קלאר, לויט אונד איבערציינענע, זיינע אויסשפארע
איז אויך אונד קארקעט, וויא זיך איינעם עכטען
פאלען, דאס פובליקום וואר איבערזאמט, דען זיין
מאגליכעס אונד אפגעניען איינפערטען, מאכט
אויף יעדען דען איינדרוק, דאס ער דיא וואריהייט
שפריכט, איך רופע זאמט צום צייגען מינע איי-
שולד און דען וואהרען, אללמאכטען נאמט, דער
עס פערבאטען האט, מעישענבליט צו פערניגען,
אונד וואהרליך דער איז איין לינגע אונד פער-
לייטער, ווער דא בעהעפטעט, דאס דיא ווערע
איז דעליקאט מענטשנבלוט פערניגען; דיא
שטימטע ריטטערס וועדערע האללעך אים נאגען
זאלען, אלס ער דיעווע ווארעט שפראך אונד מאכ-
טע איינע מאכטיגע איינדרוק, דער פראנצויסקא
וואר עס און מינעס הוינע ווער גיט דער
גייסטליכע דר צוויי צוקליעס איהר
יעדאך קיינע רוהע אינד פערניגע
פאן דער קאנצעל העראס גענוען דיא ווערע אונד
גענוען אללע קייטען, וועלכע ער ווערען אים דיענע-
טע זינע, דאס ארמע געפלאגטע מארדען מיסען זיך
ענדליך ענטשיידען מיין הוינע צו פערלאסען, דיא
בעשולדיגע, דאס איך דיא מנד ערמאדערט האט
טע, איז צוערס פאן דעם גייסט
ליכען דר צוויי צוקליעס געזאמ-
גען, אונד איך האבע מיר דארטער ביא אללען
בייערען בעקלאגט, מיט שטאכלינסקי האבע איך
ניע פערקעהרט, דיא ער אים דארטען איינען באזען

פאלליעטאן.

בארגען געוועהן, אונד קיינער האט איהן געטראגען אונד
קיינעם האט זיינע מאכט צוגעשטאנדען ביז אויף אן יע
מאנע, דענען דאס הייל צוגעבראכט איז."
וויא? ריעה סימא ועבולאן, דער אלטעסטע אויס
סאבארקארט ענגענעם שילעקקייט, איין מאגן, דער זיך
דורך זיינע קארפערנאטע אונד שטערקע אויסצייכענעסע,
"סאלאמאס רינג איז ענדליך געשונדען? אונד ווער און-
דעיס קאנגעס אין ווענעס בעווישן זיין, אלס אונזער סאכאס!"
זא איז עס? פערזעצטען מארד פיערליך, "סא-
מאטרא צוויי טראנס סאלאמאס רינג און ווענעס פונענע,
אונד איז ער דער נייטער דער דאמאנען אונד דער
פאנעל געווארען, וויא עס דער ווייניק קאנגען וואר, אויך
ער פערשטעטע דיא שטראכע דער פאנעל, אונד ווען ער
איז וואלדע געהט, פליענען זיך צוויי זיינען בעשענע-
הערבייא, איהם אירער געהיימניסע צו אפגעבארען."
איין מאסלאזעס ערשטווען נינג דורך דען קרייז
דער שילדע, אהרע אויגען נלאגעטען פאן בעוואונדערנער
בענייטערונג, איהר מונד שפראך קורצע, אבער אינזאלט-
שווערע ווארעט.
אונד ערצאלען, זא דאס עס ווייסט, דיא רוא דאך
דעם מיסעסער ליעבלינג ביזש, וויא איהם דער מאכטיגע
רינג סאלאמאס צוגעקאמטען אויס!" דערנעס סימא ווער-
דער צו בארן.
נאך אונזערע פערטויס געווארדען מיט דער ניס,
טעריבערערערדען קראפט דער קאבאלא, האט סאבאר-
הא ווישהר אין יעדער נאכט מיט ענגעלן, אונד נייטערען
פערקעהרט אונד זיא האבען איהם געזאמט, דאס ער דער

מסעסאס דער זאן דארויס אדער פיעלשער דארויך ועל-
בער זיא, וויא ניערשיבען שטעהט, אבער דיא שטונדע
זיינע נאכטען מאכט זיא נאך ניכט געקאמטען, דאס ער
ווער געטוהיללט, אבער איהרעל הערשע אונד דעסען
פיינע פערטוועלע, דיא האט ער פערלאנגט, אויסוויסליען
ביז צור שטונדע ווענער מאכט, סאלאמאס רינג צו בעווש-
ען, אונד צו פערשייערען איהן אלען האט ער דיא נייטער
אונד דאמאנען געצוואונגען, איהן דען רינג צו ברענגען,
ענדליך אלס ער דיא רעכטען אונד געוואלדטיגען צייכען
געברויכט, פלאך פלאצליך איין האבען דורך דיעוועס פונעס
טע פאם בעינע הער, דער טינג דען רינג אים שנאבעל,
לענטע איהן פאר סאבארקארט ניעדער אונד ווישע ווייערע
דאפאן, דיא סאבארקארט צוערסען דען עס טעהרט, דען
אורטיילען נאמען "סאבארקארט", דען זאמט נור דער הארע-
פייסטער געוואוסט אונד נור איינמאל אויסשפריכען דורס-
פא עס אללערהייליגעס דעם טעמפלעס, סאבארקארט ווייס
דען נאמען נור אלליין אויף דיען ווערער, אונד ער ווירד
אויך אויסשפריכען, ווענעס צייט אויס."
אין דיענעס אויגענבליק שטאנד פלאצליך סאב-
ארקארט מיטען אויטער דען שווינגערען שילדען אונד
נייסטע זיא, איינע ערנסטע שאנע, ערפריכטענדיגע
געשטאלט, קיינער האשטע איהן קאמטען זעהן, אונד היי-
ליגע שויער דיעוועלטען דורך איהרע נעביינע ביא ווענעס
פערזענענדיג, שייט בליקשען זיא אן איהם עמפאר, דער
ועלכעס וויא איין ניסע אויטער איהנע שטאנד, אונד עס
וואר אללען, אלס מיסע ער בלייך דען ווייערערערדען
דריימאל אורטיילען נאכטענאכטע אויסשפריכען, אונד
זיא, צערשטעטערס פאן דעסען געוואל, ערבלירנע

פאלליעטאן.

דיא אפפער דער קאבאלא.
היסטארישער קאמאן אויס דעם 17-טען יארהונדערט.
(51 טע פערטעטענען.)
סאלאמאס איילטע דאן נאך געוואלעס, פערטויס
דען אשמעדיא פאם טראגען, נאחם זיינען קאנגליכען פארטיג
אויך, אונד געזעסטע דיא קאנגליכע קרענע אויף זיין הויפט
אונד נאחם זיין ווייב אלס קאנינגין און זיינע ווישע, דארנאך
זאמטע ער בעקטען צו איהרעם פאטער אונד לייעס איהן
הערבייהאלען, אונד שפראך צו איהם: דיא האסט אהנע
שייא צווייא מענשען אויפגעבאכט, דער אפאניעקראנג
אנוואקסעטע; דאס וויא פערנע פאן מיר; איך האבע זיא
ניכט אומגעבראכט, זאנדערען אין דיא ווישע פערטויסען,
דארויף אונטע קאנגען סאלאמאס; וויסעט, דאס איך דער קי-
בענישטע צייט, אונד דיעווע טאכטער איז דיא קאנינגין,
מינע פרויא, אונד ער לייעס זיא רופען, אונד זיא קאם,
אונד קונט איהרעם פאטערס הארדע, ער אבער פרייעטע זיך
זעהר אונד בענאכ זיך וועדער זיא זיין לאנד.
וואס נון סאלאמאס רינג בעטרופט, און וועלכעס זא
נראכטע קראפטע געבונדען זינע, זא ווארד דערועלבע נאך
דעם קאנינג שטארע אויסגעקאנען פיר דען ווירדינסטען דער
אויס דעם בלוטע סאלאמאס אונד צו נאמא ענטשטיינע-
גען ווירדע, אויף שפראכט, דער זיין וויא פאן אללע ווענע,
וועלכען דער נאמס איורעאלס צו נראכטען דינגען אויסער-
זעהען אונד אויף דען ער דען נלאנג ווענע ערדליכקייט
צוויקשטראהלען ווירד, אונד זא אויס דען דער רינג פער-